

УДК 630 (092)

Ю.Ю. ТУНИЦЯ, В.Д. БОНДАРЕНКО, С.І. МИКЛУШ

ЮВІЛЕЙ ПРОФЕСОРА ГРИГОРІЯ ТОМКОВИЧА КРИНИЦЬКОГО

Григорій Томкович КРИНИЦЬКИЙ – академік Лісівничої академії наук України, перший віце-президент ЛАН України, заслужений діяч науки і техніки України, відмінник освіти України, почесний лісівник України, доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри лісівництва, проректор Національного лісотехнічного університету України, видатний та знаний в Україні та країнах СНГ вчений-лісівник.

Академік Г.Т. Криницький – автор (співавтор) близько 300 друкованих праць, зокрема монографій, навчальних та методичних посібників, авторських свідоцтв на винаходи, патентів, брошур, рекомендацій виробництву, стандартів, які відомі як в Україні, так і далеко за її межами. Під його керівництвом захищено шість докторських і 12 кандидатських дисертацій.

Голова спеціалізованої вченої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій, заступник голови науково-методичної комісії МОН України, член експертної ради ДАК України, член секції Наукової ради МОН України. Високоерудований, толерантний науковець і талановитий педагог, доброзичлива, комунікабельна та інтелігентна особистість.

Професора Г.Т. Криницького у науковому і виробничому середовищі знають як провідного фахівця у галузі лісознавства і лісівництва, фізіології рослин, лісової селекції. А ще – як високоерудованого науковця, вдумливого педагога, доброзичливу, комунікабельну, справедливу, інтелігентну у спілкуванні з колегами і студентами людину.

Григорій Томкович Криницький народився 24 березня 1944 р. Місце народження – с. Ріпки Горлицького повіту Краківського (за теперішнім адміністративним поділом Малопольського) воєводства Польщі. Село Ріпки на той час налічувало 59 господарств.

Перші згадки про нього стосуються 1581 р. У 1610 р. збудовано церкву. Рік побудови нової Греко-католицької церкви Різдва Богородиці – 1801. Мабуть, саме в ній і був охрещений нащадок Антоніни та Томка Криницьких. Згодом церкву перемістили в Сяноцький музей народної архітектури, де вона експонується і тепер (фото).

У 1946 р. сім'ю Криницьких переселили в Україну, в с. Лучки Микулинецького р-ну Тернопільської області. Хата, в якій сім'я поселилася і виростили діти, стояла під лісом. Дітей ліс вабив загадковістю, пташиною метушнею навесні, ягодами і горіхами влітку, слідами зайців і лисиць зимою... Малий Григорій, мабуть, вже тоді прихилився до лісу душею, подружився з ним. Семирічку закінчив у Лучках, середню школу – в Мику-

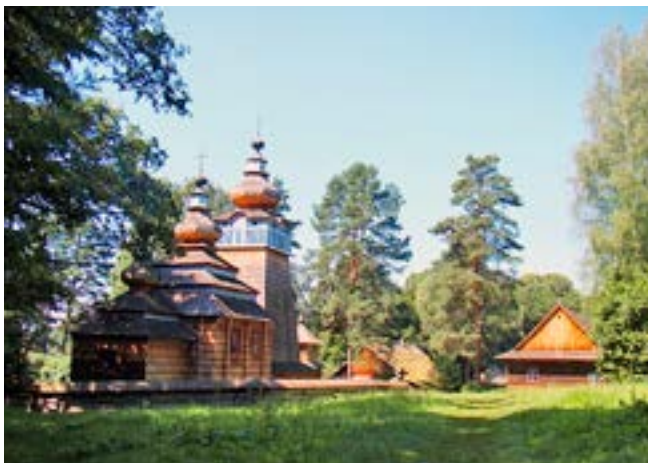

линцях. Із 1961 р. він – студент лісогосподарського факультету Львівського лісотехнічного інституту (ЛЛТІ). Після 2 курсу забрали в армію. Інститут закінчив у 1969 р. Під час навчання став переможцем Всесоюзного конкурсу на кращу студентську наукову роботу (медаль МінВУ-Зу СРСР). Із 1970 р. – науковий співробітник ЛЛТІ, 1973-1975 рр. – аспірант кафедри лісівництва. Учасник Виставки досягнень народного господарства у Москві. Тоді ж побачили світ перша наукова публікація у журналі «Лесоведение», наступні дві – в «Українському ботанічному журналі», 1972 р.

У 1976 р. став кандидатом наук, тема кандидатської дисертації «Дослідження зв'язку метаболічних електропотенціалів з життєвістю підросту деревних рослин». Із 1978 р. – старший викладач, з 1980 р. – доцент, а з 1983 р. – завідувач кафедри дендрології і деревинознавства. У 1991 р. обраний деканом лісогосподарського факультету. Докторську дисертацію на тему «Морфологічні основи селекції деревних рослин» захистив у 1993 р., вчене звання професора здобув у 1994 р. Із 1994 р. і дотепер працює проректором з наукової роботи в Національному лісотехнічному університеті України (м. Львів) та завідувачем кафедри лісівництва цього ж навчального закладу.

Наукові праці Г.Т. Криницького присвячені дослідженню електрофізіологічних процесів у деревних рослин; розкриттю закономірностей сукце-

сійного розвитку молодняків на зрубках суцільних, рівномірних поступових, групово-поступових і механізованих улоговинних рубок у сосново-дубових насадженнях Львівського Розточчя та в гірських букових лісах Карпат; вивченню фізіолого-біохімічних аспектів життєдіяльності деревних рослин у конкретних умовах середовища; виявленню індивідуальних особливостей насінношення дерев у популяціях сосни звичайної, сосни кедрової європейської і модрина європейської; встановленню пострадіаційних закономірностей росту і розвитку деревних рослин у зоні відчуження Чорнобильської АЕС.

Церква із с. Ріпки

(http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Greek_Catholic_church_from_Ropki,_2010_07.jpg)

Кажуть, що не святі горшки ліплять. Це, безумовно, так. Але ліплять горшки **майстри**, і Григорій Томкович в лісівничій науці та освіті – майстер найвищої кваліфікації. Г.Т. Криницький розвинув уявлення про молодий ліс як незрівноважену систему, що швидко розвивається, описав системні принципи його структурно-функціональної організації. Він вперше в умовах Львівського Розточчя здійснив комплексні морфо-фізіологічні дослідження росту і збереженості географічних культур сосни звичайної; на площі 200 га у Закарпатті і Прикарпатті розпочав інтродукцію ялиці великої – швидкорослої породи Північної Америки, вивчив її біологічні властивості та особливості передпосівної підготовки насіння, розробив технологію вирощування садивного матеріалу і створення лісових культур.

Із 1987 р. Г.Т. Криницький вивчає пострадіаційні закономірності росту і розвитку деревних рослин у зоні відчуження Чорнобильської АЕС. На основі сучасних методів досліджень встановив значний вплив іонізуючого опромінення на характер перебігу фізіолого-біохімічних процесів у дорослих деревах і їх потомств та на генетико-селекційній основі, розробив заходи щодо підвищення стійкості лісостанів на радіоактивно забруднених територіях. Матеріали цього напрямку досліджень Г.Т. Криницького опубліковано в підсумковій монографії, виданій у Росії.

Професор Г.Т. Криницький розробив теоретичні і методичні основи нового морфо-фізіоло-

гічного напрямку в лісовій селекції. Визначив завдання та перспективи розвитку цього напрямку і його значення для інтенсифікації селекційного процесу в лісових екосистемах. У роботах Г.Т. Криницького також розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено біоелектричний метод дослідження життєвості деревних рослин; опрацьовано морфо-фізіологічну концепцію триступеневого селекційного відбору дерев; запропоновано шкалу виявлення високопродуктивних дерев за фізіолого-біохімічними показниками; описано новий генетико-селекційний маркер – ступінь поєднаності, скорельованості змін фізіолого-біохімічних процесів у часі в селекційних об'єктах, показано його ефективність і достовірність, подано теоретичну інтерпретацію та методику використання.

У соснових, дубових, букових, ялиново-ялицево-букових лісостанах Львівського і Тернопільського обласних управлінь лісового і мисливського господарства під керівництвом проф. Г.Т. Криницького закладено вісім науково-виробничих стаціонарів з метою розроблення рекомендацій з поступового переведення лісового господарства на вибіркову систему господарювання, вирощування різновікових мішаних деревостанів з багаторусною, вертикально зімкнутою структурою на основі природного насінного поновлення.

Г.Т. Криницький читає змістовні лекції для студентів напряму підготовки «Лісове і садово-паркове господарство» за спеціальностями «Лісове господарство», «Мисливське господарство» та «Садово-паркове господарство». Із 1978 р. по 1995 р. зі студентами лісогосподарського факультету проводив заняття з фізіології рослин, а з 1995 р. веде лекційний курс з лісознавства. Двадцять років очолює спеціалізовану вчену раду із захисту докторських і кандидатських дисертацій. Член аналогічної спецради у Національному університеті біоресурсів та природокористування (м. Київ). Заступник голови науково-методичної комісії МОН України з напряму підготовки «Лісове і садово-паркове господарство та лісозаготівля», член експертної ради ДАК Міністерства освіти і науки України, член секції Наукової ради МОН України за фаховим напрямом «Охорона навколишнього середовища», член редколегій низки вітчизняних і зарубіжних наукових журналів та збірників наукових праць, член Товариства лісівників України. Нагороджений відзнакою «Відмінник освіти України» (1995 р.), «Відмінник лісового господарства» (2004 р.) та «Почесний лісівник України» (2009 р.).

Г.Т. Криницький – автор і співавтор близько 300 наукових праць, зокрема статей у вітчизняних і зарубіжних фахових виданнях, шести монографій, двох навчальних посібників, шести препринтів, дев'яти методичних рекомендацій, одного авторського свідоцтва на винаходи та двох патентів України. Одночасно приділяє увагу підготовці наукових кадрів: підготував 6 докторів і 12 кандидатів наук. Частина з них – виробничники. У цьому контексті цікаво згадати одного з ієрархів церкви, котрий на-

вернув багатьох язичників до християнства. Своєю чергою, готуючи наукові кадри, Григорій Томкович на вернувся до науки, до наукового обґрунтування і вирішення актуальних проблем розвитку лісової галузі багатьох виробничиків.

Європейські філософи вважали науку *мистецтвом розуміння природи*. Г.Т. Криницький оволодів таким мистецтвом. У цьому аспекті він продовжує традиції класичного лісівництва, започатковані Г. Морозовим, Г. Висоцьким, Є. Алексєєвим, В. Огієвським, П. Погребняком, Б. Іваницьким, А. Пясецьким та іншими видатними лісівниками.

Як науковець Г.Т. Криницький формувався у колі дослідників, згуртованих проф. М.М. Горшенініним для дослідження проблем невиснажливого і безперервного лісокористування у гірських і рівнинних лісах. Після М.М. Горшеніна професор Г.Т. Криницький очолив і успішно розвиває дослідження у названому напрямку. За роки його завідування на кафедрі лісівництва захищено 5 докторських, 10 кандидатських дисертацій. Працівники кафедри опублікували навчальні посібники, монографії, започаткована магістратура. За участю проф. Г.Т. Криницького розроблено Державний стандарт вищої освіти підготовки бакалаврів напряму «Лісове та садово-паркове господарство» та спеціалістів і магістрів спеціальності «Лісове господарство».

Наукову, науково-організаційну та педагогічну діяльність Г.Т. Криницький на всіх етапах життєвого шляху поєднав з активною громадською роботою. Свого часу був головою Студентського наукового товариства. Працював у Раді молодих вчених. Обирався заступником голови профкому співробітників університету. В особовій справі Г.Т. Криницького зберігаються копії характеристик, які свого часу представлялися в різні інстанції. Незмінною їх компонентою є формула: *користується авторитетом серед студентів і працівників університету (раніше – інституту)*. За всі роки праці в університеті виконував безліч доручень, мав подяки і заохочення (часом і матеріальні). Доган та зауважень не було.

Всі ми на тому чи іншому рубежі осмислюємо пройдений шлях, складаємо плани на майбутнє. Думається, що саме за таким алгоритмом снують нині думки і Григорія Томковича. Звичайно, до кожного етапу життя у нього своєставлення, у нас – у його колег, друзів, учнів своє бачення. Філософи кажуть: кожному людину треба розглядати з трьох позицій: що вона думає сама про себе, що про неї думають інші, яка вона насправді. Ми говоримо про професора Криницького, виходячи з третьої позиції, навіть якщо Григорій Томкович не буде з нами в чомусь погоджуватись. Хочемо осягнути цю особистість, зрозуміти, які риси в його характері, які аспекти його діяльності закономірні, а які випадкові, що послідовне і виважене, а що від емоцій, від сторонніх чинників. Хоча про гострі кути, на які натикався і не раз Григорій Томкович, навряд чи варто згадувати.

Свого часу Григорій Сковорода говорив, що не тіло є людина, а душа. У нашому ювілярі гармонійно поєднана досконалість зовнішня, тілесна і вну-

трішня, душевна. Всі, хто працює з Григорієм Томковичем чи знає його за науковими, педагогічними, науково-організаційними контактами відзначають такі риси характеру ювіляра: наукова добросовісність, працьовитість, скромність, стриманість, толерантність, розсудливість і реалістичність, здатність до компромісу. Саме ці риси характеру, ця внутрішня сутність забезпечують йому визнання і авторитет в університеті та за його межами. На розсудливості і реалістичності хотіли б особливо наголосити. Бо можна висувати прекрасні, але нереальні проекти, когось потім критикувати за те, що той не надається їх виконувати.

Ще давні латиняни вважали, що життя вимірюється не кількістю прожитих днів, а кількістю зробленого. *Operilus credite et non verdis (вірте справам, а не словам)* – закликали вони своїх сучасників. Добрих справ, до яких причетний проф. Г.Т. Криницький, здійснених ним особисто чи під його керівництвом – багато, вони заслужили високу оцінку лісівничої громадськості і є надійним підґрунтям для подальших творчих пошуків та звершень. У день ювілею колективи кафедри, факультету та університету бажають Вам, Григорію Томковичу, міцного здоров'я, добробуту та родинного затишку, сил і наснаги, професійної інтуїції, нових наукових звершень на славу Українського Лісу.

Справжній вчений – твердив Оноре де Бальзак – це мрійник. Тож нехай Вам мріється! І нехай збуваються мрії.

Ю.Ю. Туньця, В.Д. Бондаренко, С.И. Миклуш

ЮБИЛЕЙ ПРОФЕССОРА ГРИГОРИЯ ТОМКОВИЧА КРИНИЦЬКОГО

Григорій Томкович Криницький – академик Лесной академії наук України, вице-президент ЛАН України, заслужений діятель науки и техники України, отличник образования України, почетный лесовод України, доктор биологических наук, профессор, заведующий кафедрой лесоводства, проректор Национального лесотехнического университета Украины, выдающийся и широко известен в Украине и странах СНГ ученый-лесовод.

Академик Г.Т. Криницький автор – (соавтор) около 300 печатных работ, в том числе монографий, учебных и методических пособий, авторских свидетельств на изобретения, патентов, брошюр, рекомендаций производству, стандартов, известных как в Украине, так и далеко за ее пределами. Научный консультант шести докторантов и научный руководитель двенадцати аспирантов и соискателей.

Председатель Ученого совета по защите докторских и кандидатских диссертаций, заместитель председателя научно-методической комиссии Министерства образования и науки Украины, член экспертного совета Государственной аттестационной комиссии Украины, член секции Научного совета МОН Украины. Высокоэрудированный,

толерантний учений и талантливый педагог, доброзелательная, коммуникабельная и интеллигентная личность.

Y.Y. Tunytsya V.D. Bondarenko, S.I. Myklush

**ANNIVERSARY OF PROFESSOR
G.T. KRINITSKY**

Grigoriy Tomkovich Krinitsky – Member of Forestry Academy of Sciences (FAS) of Ukraine, Vice-President of FAS of Ukraine, Honored Worker of Science and Technology, Honorary of Education of Ukraine, Honorary Forester of Ukraine, Doctor of Biological Sciences, Professor, Head of the Forestry Department, Vice-rector of the Ukrainian National

Forestry University, a prominent and widely known academic forester in Ukraine and the GIS region.

Member of the Academy G.T. Krinitsky is author (co-author) of about 300 publications, including monographs, textbooks and manuals, certificates for inventions and patents, brochures, recommendations for production, standards that are known in Ukraine and far beyond its borders. He is scientific consultant of six doctors and supervisor of twelve PhD students.

Member of the Academy G.T. Krinitsky – Chairman of the Scientific Council on defending doctoral and master's theses, deputy chairman of the scientific-methodical commission of the Ministry of education and science (MES) of Ukraine, member of the advisory board of State Examination Board of Ukraine, member of the section of the Scientific Council of MES. He is highly erudite, tolerant and talented scientist.